

Psikolojik Danışman Eğitiminde Cinsel Yönelim Olgusunun İrdelenmesi: Benim Çocuğum Filmi

Examination Of Sexual Orientation In Counseling Education: “My Child Film”

Dilek Yelda KAĞNICI ¹

Öz: Bu araştırmada Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans öğrencilerine Türkiye’de farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşadıklarını ailelerinin gözünden aktaran “Benim Çocuğum” filmi izlettirilmiş ve öğrencilerin filme ilişkin tepkileri incelenmiştir. Araştırmaya batıda bir devlet üniversitesinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı üçüncü sınıfında okuyan ve Yakın İlişkiler seçmeli dersini alan 56 (46 Kız, 10 Erkek) öğrenci katılmıştır. Araştırmanın verileri öğrencilerin tepki yazılarından elde edilmiş ve veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları farkındalık, empati, bilgi, sorgulama, kazanım ve hak savunuculuğu olmak üzere altı tema altında toplanmıştır. Filmin öğrencilerin birçok konuda sorgulamalar yapmalarına, farkındalık kazanmalarına, empati kurmalarına, farklı cinsel yönelimler hakkında bilgi edinmelerine ve hak savunuculuğu konusunda duyarlılık oluşturmalarına katkı sağladığı görülmüştür. Bu bulgular psikolojik danışmada çok kültürlülük, sosyal adalet ve hak savunuculuğu alan yazını ışığında irdelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik Danışman Eğitimi, Film, Cinsel Yönelim, Çok Kültürlülük, Sosyal Adalet, Hak Savunuculuğu

Abstract: In the present study “My Child” film that focuses on experiences of individuals who have different sexual orientations in Turkey from their parents’ points of view was showed to Guidance and Counseling Undergraduate students and their reactions about the film were investigated. Fifty six (46 female, 10 male) Guidance and Counseling Undergraduate students attending to Close Relationships course participated to the study. The data of the study was collected from students’ reflection papers and the data was analyzed through content analysis. The results of the study were gathered under six themes; awareness, empathy, knowledge, gain, query and advocacy. It was seen that film contributed students to query and gain awareness in various topics, establish empathy, gain information about sexual orientation and obtain sensitivity regarding advocacy. The results of the study were discussed under the light of multiculturalism, social justice and advocacy in counseling literature.

Keyword: Counselor Education, Film, Sexual Orientation, Multiculturalism, Social Justice, Advocacy

Çok kültürlülük başta eğitim ve psikoloji olmak üzere insanla ilgilenen tüm bilim dallarında ele alınan önemli kavramlardan biridir. Çok kültürlülük kavramı ırk, etnik yapı, dil, cinsel yönelim, cinsiyet, yaş, engelli olma, sosyal sınıf, eğitim, dinsel yönelim ve diğer kültürel boyutları içermektedir (Amerikan Psikologlar Derneği, APA, 2002). Bu bağlamda

psikolojik danışmanların da bu farklı kültürel gruplara yardım sunması kaçınılmaz bir olgudur.

Psikolojik danışma alanında çok kültürlülük kavramının ele alınmaya başlanmasıyla sosyal adalet ve hak savunuculuğu kavramları da gündeme gelmiştir. Sue, Arrendondo ve McDavis’in (1998, akt. Vera ve Speight, 2003) de belirttiği gibi çok kültürlülük sosyal adalet, kültürel demokrasi ve eşitlik

¹ Doç. Dr., Ege Üniversitesi, İzmir. E-posta: yelda.kagnici@ege.edu.tr

ile ilişkilidir. Sosyal adalet toplumdaki tüm grupların ihtiyaçlarını karşılama konusunda eşit haklara ve tam katılıma sahip olmasıdır (Bell, 1997; akt. Vera ve Speight, 2003). Daha açık bir ifade ile sosyal adalet ırk, etnik köken, cinsiyet, yaş, fiziksel veya zihinsel engel, eğitim, cinsel yönelim, sosyoekonomik düzey ve diğer özellikler nedeniyle sistematik bir şekilde toplumdan dışlanan grupların topluma tam olarak katılmalarına ve kaynaklara eşit biçimde erişebilmelerine olanak sağlamaktır (Lee, 2007). Sosyal adalet adil olarak nitelendirilebilecek bir toplumsal yapısının şekillenmesinde esas alınması gereken ilkeler bütünüdür (Balı, 2001, s. 23).

Psikolojik danışmanlar için önemli bir mesleki görev olan hak savunuculuğu çevresel değişimler yapabilmek için danışanlar adına konuşma ve eyleme geçme olarak tanımlanmaktadır (Lewis ve Bradley, 2000, s. 11). Bu çerçevede Lee (1998; akt. Myers, Sweeney ve White, 2002) psikolojik danışmanları sadece danışanların yaşamlarına değil aynı zamanda çevrelerine de müdahale eden değişim ajanları olarak tanımlamaktadır. Hak savunuculuğu, Amerikan Psikolojik Danışma Derneği'nin (ACA, American Counseling Association) 2003 yılında a) Danışan/öğrenci düzeyi, b) Danışan/öğrenci savunuculuğu, c) Toplum işbirlikleri, d) Sistemler savunuculuğu, e) Kamuoyunu bilgilendirme ve f) Sosyal/politik hak savunuculuğu olmak üzere altı düzeyde kırk üç yeterlikten oluşan Hak Savunuculuğu Yeterlikleri'ni (ACA Advocacy Competencies, 2003) yayımlaması ile psikolojik danışma alanında oldukça önemsenmeye başlanan bir yeterlik haline gelmiştir.

Çok kültürlülük anlayışı toplumdaki farklı kültürel gruplara dikkat çekerken, sosyal adalet anlayışı bu farklı grupların eşit haklara sahip olması gerektiğinin altını çizmektedir. Hak savunuculuğu ise en temelde psikolojik danışmanların bu grupları eşit haklar edinmesi konusunda toplumda aktif rol alması anlamına gelmektedir. Görüldüğü gibi çok kültürlülük, sosyal adalet ve hak savunuculuğu birbirinin tamamlayıcısı niteliğindedir. Bu bağlamda, sosyal adalet anlayışı gelişmiş, çok kültürlü yeterliklere sahip psikolojik danışmanların hak savunuculuğu rolünü de üstlenmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Cinsel yönelim çok kültürlülük bağlamında ele alınan temel boyutlardan biridir. Son yıllarda ruh sağlığı alanında farklı cinsel yönelimlere sahip danışanlarla yürütülecek olan psikolojik danışma hizmetlerine ayrı bir önem verilmeye başlanmıştır. Amerikan Psikologlar Derneği'nin 44. Bölümü (The Society for the Psychological Study of Lesbian, Gay, Bisexual and Transgender Issues), 2000 yılında kabul edilmiş olan "Lezbiyen, Gey ve Biseksüel Danışanlarla Psikoterapi Kılavuzu"nu 2011 yılında "Lezbiyen, Gey ve Biseksüel Danışanlar İçin Psikolojik Uygulamalar Kılavuzu" olarak güncelleyerek kabul etmiştir. Bu kılavuzda a) Eşcinsellik ve biseksüelliğe yönelik tutumlar (Ör: "Psikologlar lezbiyen, gey ve biseksüellere yönelik

tutum ve bilgilerinin değerlendirme, tedavi, konsültasyon arayışı veya uygun yönlendirme girişimi ile ilişkili olabileceğini fark etmeleri için cesaretlendirilir", b) İlişkiler ve aileler (Ör: "Psikologlar lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin ailelerinin deneyimlerini ve karşılaştıkları zorlukları anlamaya çalışır", c) Çeşitlilik konuları (Ör: "Psikologlar din ve tinsellik konularının lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin yaşamlarına olan etkilerini dikkate almaları için cesaretlendirilir", d) Ekonomi ve iş ortamı ile ilgili konular (Ör: "Psikologlar iş ortamlarında özellikle lezbiyen, gey ve biseksüel bireylerin yaşadıkları iş ile ilgili konuları anlamak için çaba sarf ederler") ve e) Eğitim (Ör: "Psikologlar eğitimlerine özellikle lezbiyen, gey ve biseksüellik ile ilgili konuları dahil etmeye çaba gösterirler") olmak üzere beş temel başlık altında toplam 21 madde yer almaktadır (APA, 2012). Görüldüğü gibi ruh sağlığı uzmanlarının farklı cinsel yönelimleri olan bireylerle çalışırken sahip olması beklenen ilave yeterlikler bulunmaktadır.

Türkiye'de Cinsel Yönelim

Türkiye'de APA tarafından belirlenen ölçütlere benzer bir bakış açısının olduğunu, ruh sağlığı uzmanlarının bu konuda donanımlı olduğunu, farklı cinsel yönelimlere sahip danışanlarla çalışmak için gerekli olan yeterliklerin belirlenmiş ve kabul edilmiş olduğunu söylemek maalesef mümkün değildir. Psikolojik danışma alan yazınında da çok kültürlülük ile ilgili sınırlı sayıda makale bulunmaktadır. Var olan bu makaleler de çok kültürlü psikolojik danışma hakkında bilgi veren (Bektaş, 2006, Erdur-Baker, 2007; Kararımk; 2008; Koç, 2003) ve çok kültürlü psikolojik danışman eğitiminde çok kültürlü yeterliklerin nasıl kazandırılacağı (Kağnıcı, 2011; 2013; 2014) ile ilgili makalelerdir. Türkiye'deki kültürel çeşitliliğe dair çalışmaların ise henüz psikolojik danışma alanyazınında yeterince yer almadığı görülmektedir (Keklik, 2010). Feminist yaklaşımlar, homofobi, genel olarak ayrımcılık gibi pek çok konu, psikolojik danışma alanında olduğu gibi psikoloji içinde de neredeyse parmakla sayılabacak kadar az sayıda akademik çalışmada ele alınmıştır (Göregenli, 2010). Bu durum, bir anlamda Türkiye'de henüz farklı kültürel gruplara sunulacak psikolojik danışma hizmeti konusunda bir temelin oluşmadığının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Cinsel yönelim Türkiye'de çalışılması zor konulardan biri olarak görülmektedir (Gelbal ve Duyan, 2006). Sosyal, psikolojik ve kültürel bir olgu olan gey ve lezbiyenlik Türkiye'de araştırmacıların ilgisini pek çekmemektedir (Sakallı-Uğurlu, 2006). Var olan çalışmalar incelendiğinde genellikle araştırmaların üniversite öğrencilerinin eşcinselliğe yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir. Araştırmaların bulguları incelendiğinde, Türkiye'de eşcinselliğe yönelik olumsuz bir tutum olduğu (Bekiroğulları, 2012; Çirakoğlu, 2006; Gelbal ve Duyan, 2006; Sakallı,

2002; Sakallı ve Uğurlu, 2002), kadınların (Çırakoğlu, 2006; Gelbal ve Duyan, 2006; Saraç, 2012) ve eşcinsel bir tanıdıkları olanların (Çırakoğlu, 2006, Saraç, 2012) eşcinselliğe yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu; özellikle dini inancı kuvvetli olanların ve daha geleneksel, tutucu olanların (Bekiroğulları, 2012; Gelbal ve Duyan, 2006, Sakallı, 2002) ise daha olumsuz tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Üniversite öğrencileri dışında farklı bir grupla yürütülmüş yeni bir çalışma (Utaş Akhan ve Ünsal Barlas, 2013) da benzer biçimde, eşcinsel bir tanıdığı olmayanların ve eşcinselliği bir hastalık olarak gören sağlık personelinin daha homofobik olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Alanyazında farklı cinsel yönelimlere sahip bireylerle yürütülen çalışmaların (Gelgeç Bakacak ve Öktem, 2014; Sakallı, 2002; Utaş Akhan ve Ünsal Barlas, 2013) sayıca az olduğu göze çarpmaktadır. Bu çalışmalara göre farklı cinsel yönelimlere sahip bireylerin Türkiye’de ciddi sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Sakallı (2002) eşcinseller ile yürüttüğü çalışmada eşcinsellerin cinsel yönelimlerini açıklamaktan çekindiklerini, aileden dışlanmaktan, işlerini kaybetmekten ve düşmanca tavırlara maruz kalmaktan korktuklarını ortaya koymuştur. Yine benzer şekilde Lambdaİstanbul (2006) tarafından eşcinsel ve biseksüel bireylerle yürütülen bir çalışmada katılımcıların % 58’i cinsel yönelimleri nedeniyle fiziksel (% 23) ve sosyal (% 87) şiddet gördüklerini; % 50’si tanımadıkları kişilerden dahi sözlü şiddet gördüklerini belirtmiştir. Benzer bir şekilde, Türkiye’de başta kültürel kimlikler olmak üzere, farklılıklara yönelik algıların ve önyargıların boyutunun incelendiği bir çalışmada, 2008 yılının sonundan itibaren geriye doğru 10 yıllık bir dönemi kapsayan ve 20 gazetenin internet sitelerinin taranmasının yapıldığı medyanın nefret suçları konusundaki rolü incelenen bir makalede, medyada yer alan nefret suçları ve söyleminin % 5.62’sinin cinsel kimlik ve %5.40’nun cinsel yönelim ile ilgili olduğu görülmüştür (Alğan ve Şensever, 2010).

Türkiye’de farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşadıkları sorunlar 2014 Türkiye İlerleme Raporu’nda da yer almıştır. Raporla Türkiye’de lezbiyen, eşcinsel, biseksüel, transseksüel ve interseks bireylerin (LGBTI) temel haklarına daha fazla saygı gösterilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Raporla Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Kurulu Kanun Tasarısı’nın Başbakanlıkta beklemekte olduğuna vurgu yapılmış ve cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıkla ilgili atıfların taslaaktan çıkarıldığı yer almıştır. Ayrıca a) Muhtemel nefret suçu sonucunda 4 transseksüelin öldürüldüğü, b) Birçok davada farklı cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine sahip kişilere karşı işlenen suçların cezasız kaldığı, c) Cinsel kimliklerini açıklamaları nedeniyle işlerinden kovulan kamu görevlilerinin olduğu, d) Cinsel yönelime bağlı ayrımcılık gerekçesiyle açılan üç davanın devam ettiği, e) Transseksüellerin cinsiyet değiştirme ameliyatlarının ardından bürokratik

zorluklarla karşılaştığı ve sağlık hizmetlerine erişimde ayrımcı uygulamalara maruz kaldıkları, f) Türk Silahlı Kuvvetleri disiplin sisteminde eşcinselliğin “gayri tabii” olarak tanımlanmaya ve TSK Sağlık Yeteneği Yönetmeliğinde “eşcinselliğe” ve “transseksüelliğe” hastalık olarak atıfta bulunulmaya devam edildiği belirtilmiştir (Avrupa Birliği Komisyonu, s. 57-58).

Görüldüğü gibi Türkiye’de farklı cinsel yönelime sahip bireyler ciddi sorunlarla karşılaşmaktadır. Çok kültürlü yeterlikler, sosyal adalet ve hak savunuculuğu kapsamında ele alındığında, psikolojik danışmanların bu bireylerin yaşadığı sorunlara karşı duyarlı olmaları, adaletsizlikleri fark etmeleri ve elbette sorunların çözümünde daha aktif roller üstlenmeleri beklenmektedir. Buckey (1998, akt. Vera ve Speight, 2003) psikolojik danışman adaylarının sosyal adalet kavramına bağlılık göstermeleri konusunda cesaretlendirebileceğini savunarak önermiş olduğu duyuşsal, bilişsel ve davranışsal boyutları olan modelinde, ilk olarak öğrencilerin adaletsizlik karşısında duyarlık kazanmaları gerektiğinin altını çizmiştir.

Psikolojik Danışman Eğitiminde Film Kullanımı Yaşantısal öğrenmenin birçok yeterliğin kazandırılmasında önemli bir role sahip olduğu görülmektedir (Constantine, Miville ve Kindaixhi, 2008; Kağnıcı, 2011; Villalba ve Remond, 2008). Yaşantısal öğrenme kapsamında çeşitli yöntemler yer almaktadır. Rol oynama, oyun oynama, eğitim videoları seyretme, kültürler arası görüşmeler yapma, kültürel otobiyografiler yazma, kültürel genogram hazırlama, günlük tutma ve film seyretme bu yöntemlerden bazılarıdır. Priester ve arkadaşlarının (2008) 64 çok kültürlü psikolojik danışmaya giriş dersinin içeriğini incelediği çalışmada, film hakkında tepki yazısı yazmanın en sık kullanılan yöntemlerden biri olduğu görülmüştür.

Psikolojik danışman eğitiminde yaşantısal öğrenme teknikleri kullanmak öğrencilerin eğitimlerini zenginleştirmektedir (Warren, Stech, Douglas ve Lambert, 2010). Yaşantısal öğrenme tekniği olan filmler de bu bağlamda psikolojik danışman eğitiminde farklı şekillerde kullanılmaktadır. Örneğin aile ve çift psikolojik danışmanlığı kuramlarının öğretiminde (Higgins ve Dermer, 2001; Shepard ve Brew, 2005), varoluşçu kuram ve tekniklerin öğretiminde (Peoples ve Helsel, 2014), grupla psikolojik danışmada (Armstrong ve Berg, 2005) ve çok kültürlülük ile ilgili konularda (Pinterits ve Atkinson, 1998; Villalba ve Redmond, 2008) film bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır.

Filmlerin Türkiye’de de son yıllarda psikoloji ve psikolojik danışman eğitiminde kullanılmaya başlandığı görülmektedir. Özellikle filmlerin psikolojik danışma kuramlarının öğretiminde öğretici bir araç olarak kullanıldığı göze çarpmaktadır (Acar ve Voltan-Acar, 2013; Şenol Durak ve Fıfıloğlu, 2007; Ülker Tümlü ve Voltan Acar, 2014). Ülker Tümlü ve Voltan Acar (2014) çalışmalarında “İssız Adam”

filmini terapötik bir öge olarak Gerçeklik Terapisinin kavramlarıyla ilişkilendirmişlerdir. Acar ve Voltan-Acar ise (2013) “Babam ve Oğlum” filmini Çok Boyutlu Aile Terapisi'nin temel kavramları çerçevesinde incelemişlerdir. Benzer şekilde Şenol Durak ve Fıfıloğlu (2007) de “Annem Uğruna” (One True Thing) filmini Satir Aile Terapisi çerçevesinde ele almıştır.

Kuram öğretimi dışındaki örneklerle bakıldığında, Horzum'un (2011) ‘Dövüş Kulübü’ filmini modern dünya düzeni ve yaşam tarzlarını psikolojik ve toplumsal açıdan bilinçaltı, ilkel benlik, üst benlik, saldırganlık ve cinsellik kavramları üzerinden irdelediği görülmüştür. Bir diğer çalışmada ise Türküler Aka ve Gençöz (2010) sinema terapinin mükemmeliyetçilik ve mükemmeliyetçilikle ilgili olduğu düşünülen erken dönem uyumsuz şemalar üzerindeki etkisini incelemek amacıyla “Günden Kalanlar” filmini katılımcılara izleterek filmi seyretmenin katılımcıların mükemmeliyetçilik değerlerini anlamlı olarak etkilediğini ortaya koymuştur.

Psikolojik danışman eğitiminde filmlerin bir eğitim aracı olarak kullanımı insan davranışlarının dinamiklerini fark etme, patoloji hakkında bilgi edinme ve farklı psikolojik danışma müdahaleleri kullanma açısından zengin fırsatlar sunmaktadır. Filmler inançları, çatışmaları, umutları ve korkuları anlattıkları için insan davranışı üzerinde etkilidir. Filmler, izleyenlere kendi yaşam deneyimleriyle etkin bir şekilde baş etmelerinde yardımcı olacak alternatifler sunmaktadır (Caron, 2005). Ayrıca, film aracılığıyla, psikolojik danışman adayları başkalarının yaşamlarını gözleyerek kendi deneyimlerine temas etmekte ve böylece daha aktif birer öğrenen olmaktadır (Warren et al, 2010). Özellikle farkındalığı arttırmada film kullanmanın en temel nedenlerinden biri filmlerin izleyiciler üzerinde duygusal tepki ortaya çıkarma ve kendilerinden farklı bireylerle empati kurmayı öğretme potansiyeline sahip olmasıdır (Pinterits ve Atkinson, 1998). Filmler dolaylı yoldan psikolojik danışman adaylarının kültürel çeşitlilik kavramlarına yeni anlamlar katmakta ve farklı azınlık gruplarının deneyimleri ile ilgili duyarlılığını ciddi şekilde arttırabilmektedir (Pinterits ve Atkinson, 1998).

Araştırmanın Amacı

Türkiye’de farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşadıkları sorunlar ortadadır. Kimi zaman bu sorunlarla baş etmek amacıyla bireyler ruh sağlığı uzmanlarından yardım talep etmektedir. Ancak maalesef Lambdaİstanbul (2006) tarafından eşcinsel ve biseksüel bireylerle yürütülen bir çalışmanın bulgularının da altını çizdiği üzere, ruh sağlığı uzmanlarının dahi kimi zaman önyargılı olabildiği görülmektedir. Sözü edilen araştırmaya katılanların % 55’i psikolog veya psikiyatriste başvurmuş, yardım alanların % 29’u uzmanların kendilerini heteroseksüelliğe zorladığını, % 29’u uzmanların anlatılan her şeyi eşcinsel/biseksüelliğe bağladığını, %

22’si istemedikleri halde uzmanların ilaç tedavisine zorladığını ve % 57’si uzmanları eşcinsellik konusunda bilgisiz bulduklarını ifade etmiştir (Lambdaİstanbul, 2006, s. 144).

Bir ruh sağlığı uzmanlık alanı olan psikolojik danışma alanının eğitimcilerine, psikolojik danışman adaylarını donanımlı yetiştirme konusunda önemli görevler düştüğü aşikârdır. Psikolojik danışman eğitiminin her aşamasında gerek dersler kanalıyla gerekse uygulamalar ile psikolojik danışman adaylarına çok kültürlülük, sosyal adalet, hak savunuculuğu gibi konularda bu yüzyılda psikolojik danışmanların sahip olmaları gereken yeterlikleri kazandırmak gerekmektedir. Lisans eğitiminde farklı dersler aracılığıyla öğrencilere bu yeterlikleri kazandırmak mümkündür. Bu araştırmanın yürütüldüğü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Lisans programında, seçmeli ders olarak yer alan Yakın İlişkiler dersinde farklı cinsel yönelime sahip bireylerin Türkiye’de yaşadıklarına odaklanan “Benim Çocuğum” filmi izlettirilmiştir. Bu araştırmada da öğrencilerin filme ilişkin tepkileri incelenmiştir. Türkiye’de filmlerin psikolojik danışman eğitiminde eğitim aracı olarak kullanılması yeni yeni gündeme gelmeye başlamıştır. Bu araştırmada film bir eğitim aracı olarak psikolojik danışman eğitiminde cinsel yönelim olgusunu irdelemek amacıyla kullanılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Nitel araştırma desenlerinden olgubilim kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmada, cinsel yönelim olgusuna ilişkin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans öğrencilerinin tepkileri incelenmiştir. Bireylerin bir olguya yüklediği anlamları ortaya çıkarmada daha çok olgubilim deseni kullanıldığından (Yıldırım ve Şimşek, 2013) bu araştırmada da cinsel yönelim olgusuna yüklenen anlam; öğrencilerin deneyimlerini, farkındalık düzeylerini, duyu ve düşüncelerini en iyi şekilde ortaya koyabilecekleri yazıları aracılığıyla incelenmiştir.

Katılımcılar

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2014-2015 öğretim yılında Türkiye’nin batısındaki bir devlet üniversitenin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı üçüncü sınıfında öğrenim gören ve “Yakın İlişkiler” seçmeli dersini alan 56 (46 Kız, 10 Erkek) öğrenciden oluşmaktadır.

Süreç

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programında seçmeli ders olarak yer alan ve ilişkilerdeki dinamikler, ilişkilerin doğası, başlaması, gelişimi ve sonlanması gibi konuların ele alındığı “Yakın İlişkiler” dersi kapsamında dersin yapılandırılmasından sonraki ilk iki hafta boyunca eşcinsel ilişkiler konusu ele alınmıştır. Cinsel yönelim, temel kavramlar, tarihte eşcinsellik, gey ve lezbiyen ilişkiler, biseksüellik, kimlik gelişim süreçleri,

karşılaşılan sorunlar ve psikolojik danışma süreci hakkında öğrencilere bilgilendirme yapılmış, soru cevap ve sınıf içi tartışmalar ile konu ele alınmıştır. Daha sonra öğrenciler topluca fakültenin kültür salonunda “Benim Çocuğum” filmini izlemiştir. Öğrencilerden filmi izledikten sonra film ile ilgili tepki yazısı yazmaları istenmiştir. Öğrenciler araştırma hakkında bilgilendirilmiş ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerin tepki yazıları nitel veri kaynağı olarak değerlendirilmeye alınmıştır.

Benim Çocuğum Filmi (2013). Yönetmenliğini Can Candan’ın yapmış olduğu ve çocukları LGBT (lezbiyen, gey, biseksüel ve trans) olan bir grup anne babanın kendi deneyimlerini aktardıkları bir filmidir. Filmde aileler kendi ebeveynlik deneyimlerini, çocuklarının büyüme ve kendilerine açılma dönemlerini, bu süreçte yaşadıklarını, dayanışma grubu olan LİSTAG ile nasıl bağlantıya geçtiklerini ve orada neler yaptıklarını aktardıkları belgesel niteliğinde bir filmidir.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın verileri çok kültürlülük ile ilgili derslerde kullanılması genelde tercih edilen tepki yazısı aracılığıyla toplanmıştır. Tepki yazıları bireylere kişisel deneyimlerini ve düşüncelerini ifade

etme olanağı sunmakta aynı zamanda kişisel farkındalık düzeylerini artırmaktadır (Gorman, 1998). Bu araştırmada tepki yazısı iki paragraftan oluşmuştur. İlk paragrafta öğrencilerden “Bir birey olarak”, ikinci paragrafta ise “Bir psikolojik danışman adayı” olarak film hakkındaki duygu ve düşüncelerini paylaşmaları istenmiştir.

Veri Analizi

Öğrencilerin tepki yazıları içerik analizi aşamaları takip edilerek çözümlenmiştir. Güvenirliğin sağlanabilmesi için nitel veri seti iki farklı araştırmacı tarafından okunmuştur. Aynı ortamlarda gerçekleştirilen bu okumalar sırasında araştırmacılar veri kodlaması yapmıştır. Daha sonra iki araştırmacının ortaya koyduğu kodlamalar bir araya getirilip incelenmiştir. Ayrıca araştırmanın dış geçerliliğini sağlamak amacıyla hem katılımcılar hem de araştırmada kullanılan veri toplama araçları detaylı bir şekilde tanımlanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bulguları farkındalık, empati, bilgi, sorgulama, kazanım ve hak savunuculuğu olmak üzere altı tema altında toplanmıştır. Temalar ve kodlar Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Nitel Temalar

	Kişisel	n	Psikolojik Danışman Adayı	n
Farkındalık	Önyargı	25	Bilgi eksikliği	7
	Bilgi eksikliği	16	Eğitim ihtiyacı/önemi	7
Empati	Etkilenme	21	Önyargı	3
	Ailenin yerine koyma	17	Destekleme	3
	Duygular	44		
Bilgi	Kabullenme süreci	6	Kabullenme süreci	8
	Yaşanan zorluklar	11	Yaşanan zorluklar	3
	LGBT’nin doğası	6	LGBT’nin doğası	7
Sorgulama	Kişisel			
	Ya benim çocuğum?	20	Sosyal adalet	21
	Duygular	9	Mesleki yeterlik	
	Toplumsal		Yetersizlik hissetme	8
	Bakış açısı	20	İnanç	3
	Duygular	4		
Kazanım	Sosyal adalet	5		
	Önyargılarda kırılma	11	Kendini geliştirme isteği	12
	Eyleme geçme	5	Değişim	7
Hak Savunuculuğu			Yardım etme isteği	10
			Sorumluluk hissetme	16
			Toplumu bilinçlendirme	15

Farkındalık

Farkındalık teması incelendiğinde öğrencilerin hem kişisel hem de psikolojik danışman adayı olarak LGBT bireyler ile ilgili *önyargılarını* (n = 25) ve *bilgi eksikliklerini* (n = 16) fark ettikleri görülmüştür. Öğrencilerden biri önyargılarını “Filmi izlemeden önce transseksüellik, gey ya da lezbiyenliğin bir hastalık olduğunu ve tedavi edilebilir bir şey olduğunu düşünürdüm (Ö 13)” diye dile getirirken, bir diğer öğrenci ise önyargılarını “Aslında transseksüel bireyleri çok fazla anlayamıyordum ve onlara daha önyargılı bakıyordum ama filmde anladım ki o bireylerin yaratıldıkları bedenle ruhları uyumsuzmuş ve bu onların elinde olan bir şey değil (Ö 27)” şeklinde ifade etmiştir.

Öğrenciler LGBT bireyler ile ilgili bilgi eksikliklerini ise şu şekilde belirtmiştir:

“.....Benim Çocuğum filmi izleyene dek lezbiyen, gey, biseksüel ve transseksüellik durumları hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadığını fark ettim. ....Farklı cinsel eğilime sahip insanları bu filmde önce çok hoş karşılamadığımı farkına vardım (Ö 47).”

“Aslında bu kelimelerin ne anlam geldiğini bile tam bilmiyordum. Araştırma ihtiyacı da hiç duymadım. Zaman zaman muhabbeti geçtiğinde düşünüyordum nasıl olur böyle şey kendi cinsinden birine insan nasıl aşık olabilir onunla nasıl ilişkiye girebilir bunlar hasta olmalı diyordum (Ö 56).”

Ayrıca psikolojik danışman adayı olarak öğrenciler mesleki açıdan *eğitimin önemli olduğunu* (n = 7), bu konularda eğitim almaya ihtiyaçlarının olduğunu fark ettiklerini belirtmişlerdir. Bir öğrenci bu konuda görüşünü “Kendilerini farklı hissetmemeleri ve kendilerini gizlememeleri konusunda onlara elinden gelen yardımı yapmak için gereken eğitimleri almanın mesleğim açısından çok önemli olduğunu anladım (Ö 41)” şeklinde belirtmiştir.

Empati

Empati teması incelendiğinde öğrencilerin kişisel olarak filmde *etkilendiği* (n = 21), kendilerini *ailelerin yerine koydukları* (n = 17) ve empati yaptıklarında ağlama (n = 5), şaşırma (n = 6), umut (n = 5), takdir etme (n = 9), duygulanma (n = 9) ve sarsılma (n = 3) gibi farklı *duygular* yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilerden biri filmde ne kadar etkilendiğini şu şekilde ifade etmiştir:

“Film baştan sona o kadar duygusaldı ki.. Bir annenin ya da babanın çocuğuyla ilgili bir konuda çaresiz hissetmesi, onu tüm dünyadan korumak için çırpınışları o kadar etkiledi ki beni. Açıkçası bir anneyi dinlerken gözyaşlarıma engel olamadım (Ö 26).”

Bir diğer öğrenci ise

“Benim Çocuğum filmi bir insan olarak beni çok ama çok fazla etkiledi. İzlediğim süre boyunca gözlerimi ekrandan alamadım. O insanların yaşadıklarını sanki orada onlarla birlikte yaşadım.

Birçok yerde gözlerim doldu ve tüylerim diken diken oldu (52)” ifadesinde bulunmuştur.

Öğrencilerin filmde yoğun duygular yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilerden bazıları duygularını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Filmin yaklaşık yirminci dakikasından sonuna kadar ağladım. Başta anne ve babaların yaşadıkları acıyı paylaşıp, içimde hissettiğimden; sonlara doğru ise mücadeleleriyle gurur duyduğumdan duygularımı ağlayarak dışa vurduğum (Ö 12).”

“Verdikleri mücadele, hayatla olan savaşları heteroseksüel bireylere göre çok zor. El alem yerine çocuklarını seçip onlara sonuna kadar destek olmalarından dolayı gurur duydum (Ö 39).”

Psikolojik danışman adayı olarak öğrenciler ailelerin müdahalelerini *desteklediklerini* (n = 3) belirtmişlerdir. Bir öğrenci bu konudaki görüşünü “Filmdeki gibi o ailelerin topluma karşı evlatları için bir araya gelip çocuklarının haklarını savunmaları gerektiğini onların da bu dünyada yerlerinin olduğunu herkese duyurmak istemelerini destekliyorum (Ö 50)” şeklinde ifade etmiştir.

Bilgi

Bilgi teması incelendiğinde öğrencilerin hem birey olarak hem de psikolojik danışman adayı olarak *kabullenme süreci* (n = 13), *LGBT'nin doğası* (n = 13) ve *yaşanılan zorluklar* (n = 11) hakkında bilgi edindikleri görülmüştür. Öğrencilerden bazıları bu konular hakkında edindikleri bilgiler ile ilgili şunları belirtmiştir:

“Ailelerin süreç içerisinde hem çocuklarını kabullenmeye çalışmaları hem de bir yandan çocuklarının kafasındaki karışıklıkları gidermeye çalışmaları oldukça zor ve karmaşık bir süreç. Aile kendi içinde bile bu durumu kabullenmekte güçlük çekerken bir de bu durumu çevreye anlatabilmek ve herkesten çok başka tepkiler almalarının hem aile hem de çocuk için yıpratıcı olduğunu gördüm (Ö 3).”

“..... Onların sıkıntılarını, hayatta yaşadıkları zorlukları, ailelerin karşılaştıkları zorluklar hakkında çok bilgisizdim. Bu film beni gerçekten etkiledi ve bu konuda bilgi edinmemi sağladı (Ö 44).”

Sorgulama

Sorgulama teması altında bireysel olarak öğrencilerin kişisel ve toplumsal çeşitli sorgulamaları olmuştur. Kişisel sorgulamalar incelendiğinde en temel sorgulamanın “*Ya benim çocuğum da LGBT bir birey olursa?*” (n = 20) sorgulaması olduğu görülmüştür. Yapılan bu sorgulamalar öğrencilerde farklı *duygular* ortaya çıkarmıştır. Öğrencilerde kaygı (n = 3), tedirginlik (n = 3), inkar (n = 5), zorlanma (n = 6) en temel duygular olarak görülürken bunun gerçekleşmemesi için dua etme (n = 3) de bir diğer bulgu olarak ortaya çıkmıştır. Öğrencilerden biri yapmış oldukları sorgulamayı şu şekilde belirtmiştir:

“Kendi çocuğum bu durumda olsa ne yapardım diye düşündüm ve en başta herkesin yaptığı ya da yapacağını düşündüğüm yanlışa ben de düştüm. Bunu bir hastalık olarak gördüğümü ve “Allah korusun” diye içimden dua ettiğimi fark ettim (Ö 12).”

Toplumsal sorgulamalarda ise ağırlıklı olarak *toplumun eşcinselliğe yönelik bakış açısının* ($n = 20$) sorgulandığı görülmüştür. Bu sorgulamalar kızgınlık ($n = 2$), utanma ($n = 3$), suçluluk ($n = 1$) *duygularını* beraberinde getirmiştir. Öğrencilerin sorgulamaları ve bu sorgulamalara eşlik eden duyguları şu şekilde ifade edilmiştir:

“Benim Çocuğum’u izlerken ağlamaktan gözlerim şişti. Ağlamamın sebebi sadece duygusal olması değildi. Vicdanen kendimi sorguladım ve ben şu ana kadar neler yapmışım öyle dedim. Müthiş bir suçluluk hissettim. Çünkü yolda yürürken, okulda veya televizyonda olsun bir eşcinsel ya da transseksüel gördüğümde onlara hastaymış gibi bakıyordum, olanlarla değil iletişim kurmak dönüp tekrar bakıyor ve muhtemel bakışlarıyla rahatsız ediyordum (Ö 54).”

“Kızgınlığının LGBT insanlara olmadığını, dünyaya olduğunu anlıyorum. O kadar benciliz ki o kadar mükemmelize ki bir tek biz varız biz çoğunluğuz ya biz hep doğruyuz, tek doğruyuz. Aslında tüm sorun suydum biz hep ötekileştirdik severken, sadece insan olduğu için sevemedik birbirimizi.....Yaşadıkları acıyı biz kendi cinslerinden gördükleri için insanlığımdan utandım (Ö 14).”

Bir diğer toplumsal sorgulama da eşit hak, sevilme hakkı ve insan hakkı olmak üzere ($n = 5$) *sosyal adalet* kavramı altında toplanmıştır. Bir öğrencinin görüşü şu şekildedir:

“Hepimizin toplumda sevilmeye, beğenilmeye, kabul görmeye ve mutlu olmaya ihtiyacı var. Ancak sadece toplumda yer kazanabilmek için birey kendinden vazgeçmek zorunda bırakılmamalı. Her insan önce kendini sevmeye başlamalı hayata ve sırf bu yüzden LGBT’li insanları kendilerini sevebilmesi için rahat bırakmalıyız (Ö 14).”

Sorgulama teması altında psikolojik danışman adayları olarak öğrencilerin çeşitli mesleki sorgulamaları olmuştur. Bu sorgulamalar ağırlıklı olarak *sosyal adalet* ($n = 21$) kavramı çerçevesinde şekillenmiştir. Önyargısız olma ($n = 6$), bireylere saygı ($n = 2$), eşitlik ($n = 1$), biriciklik ($n = 3$), herkese yardım ($n = 1$), haklara saygı ($n = 1$), hak ve özgürlük taleplerini haklı bulma ($n = 2$), ayrımcılığa karşı olma ($n = 2$), hoşgörü ($n = 3$) dile getirilen kavramlar olmuştur. Öğrenciler düşüncelerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Psikolojik danışman adayları olarak bu bireylerin toplumdaki soyutlamak yerine topluma kazandırılıp her insan gibi yaşama haklarının bulunduğunu ve bunun haklı mücadelesini verdiklerini düşünüyorum (Ö 6).”

“Bu filmin sonunda herhangi bir LGBT bireyin benim danışmanım olmasında asla rahatsız olmayacağımın farkına vardım. Hatta bir sahiplenme duygusu oluştu. Bireysel hak ve özgürlüklerinin artmasına yönelik eylemlerini haklı buldum. Dünya

ülkelerle dolu bir gezegendi ve ben sadece bir şehri keşfettim (Ö 22).”

Yeterlik bağlamında ise bazı öğrencilerin LGBT bireylerle çalışma konusunda *yetersizlik yaşadıkları* ($n = 8$), bazılarının ise *kendilerine inandıkları* ($n = 3$) görülmüştür. Yetersizlik yaşayan öğrencilerden biri bunu şu şekilde belirtmiştir:

“Psikolojik danışman adayları olarak çocuğu cinsel yöneliminde farklılık gösteren bir ailenin yardım almak için bana geldiğini düşünmeye çalıştım. Ne yapardım? Açıkçası ne yapacağımı kestiremedim ve bir birey olarak cinsel yönelim farklılıklarının ne kadar normal olduğunu savunsam da o an karşında onları hayal ettiğimde tıkanıp hissettim (Ö 4).”

Bu konuda kendine inancı olan bir öğrenci ise görüşlerini “Bir psikolojik danışman adayları olarak bireylerin din, mezhep, ırk, cinsiyet gibi konularda ayırım yapılmasını asla doğru bulmuyorum. İleride mesleğe başladığımda cinsel yönelimi farklı bireylerle de psikolojik danışma sürecini rahatlıkla sürdürebileceğime inanıyorum (Ö 2)” şeklinde dile getirmiştir.

Kazanım

Kazanım teması incelendiğinde bireysel olarak ele alındığında öğrenciler LGBT bireylere yönelik *önyargularının azaldığını* ($n = 11$) belirtmiş ve bu konuda çalışmalar yapmak konusunda *eyleme geçmek* ($n = 5$) istediklerini vurgulamıştır. Öğrenciler görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Film izlemeden önce eşcinsel ve transseksüel bireylere karşı önyargılarla dolu, katı bir bakış açısına sahiptim. Ve bu bakış açımın asla değişmeyeceğini düşünüyordum...Sanki suç işliyorlar, anormal davranışlar sergiliyorlar, farklı olma çabasındalar ya da dikkat çekmek için böyle davranıyorlar diye düşünürdüm. Fakat film bakış açımı değiştirdi, beni o kadar çok etkiledi ki bu değişime kendim bile inanmadım. Film bittiğinde kendimi alkışlarken buldum (Ö 53).”

“Bir birey olarak artık bu konuda daha bilinçliyim. Böyle insanlara bakış açım tamamen değişti diyebilirim ve hatta en kısa zamanda transseksüel bir arkadaşım olsun istedim (Ö 16).”

Psikolojik danışman adayları olarak incelediğinde öğrencilerin LGBT bireylerle çalışma konusunda *kendilerini geliştirmek istedikleri* ($n = 12$) ve *değişim* ($n = 7$) gösterdikleri görülmüştür. Öğrencilerden biri kendini geliştirmek istediğini “Bu konularda daha çok bilgi sahibi olmayı, daha çok kitap okumayı, film izlemeyi ve daha fazla hayat tecrübesi dinlemeyi istiyorum ki o bireylere daha güzel bir yardım hizmeti sunabileyim (Ö 13)” şeklinde ifade etmiştir. Bir öğrenci ise göstermiş olduğu değişim şu şekilde belirtmiştir:

“Bir psikolojik danışman adayları olarak önceden heteroseksüel ilişkiyi normal ilişki, diğer ilişkileri anormal ilişkiler olarak görüyordum. Bu filmi izledikten sonra bu fikrim değişti. Artık hepsine normal ilişki gözüyle bakıyorum (Ö 11).”

Hak Savunuculuğu

Hak savunuculuğu teması ise sadece psikolojik danışman adayı olarak kendilerini düşündüklerinde ortaya çıkan bir tema olmuştur. Bu bağlamda öğrencilerin LGBT bireylere yardım etmek istedikleri ($n = 10$), LGBT bireylere yardım edilmesi konusunda sorumluluk hissettikleri ($n = 16$) ve cinsel yönelim hakkında toplumu bilinçlendirme ($n = 15$) isteğinde oldukları görülmüştür. LGBT bireylere yardım etmek istediğini bir öğrenci şu şekilde belirtmiştir.

“Bir psikolojik danışman adayı olarak hissettiğim hep bu tip ailelere yardım edeyim, yüklerini birazcık da olsa alayım düşüncesi oldu.... İzlerken hep inşallah böyle danışanlarım olur ve onların hayatlarını kolaylaştırmada yardımcı olurum diye düşündüm (Ö 39).”

Başka bir öğrenci LGBT bireylere yardım edilmesi konusunda hissettiği sorumluluğu “Mesleğimizin LGBT bireyler için ne kadar önem taşıdığını fark ettim. Psikolojik danışmanlar ayırım gözetmeksizin her bireyin sorununu içtenlikle paylaşabileceği meslek grubu olmalıdır. Bizler toplumda birçok önyargının kırılmasında etkin bir şekilde rol almalıyız (Ö 22)” şeklinde ifade etmiştir.

Cinsel yönelim hakkında toplumu bilinçlendirme öğrenciler tarafından altı çizilen noktalardan biri olmuştur. Bu konuda öğrencilerin görüşleri şu şekildedir:

“Toplumun bu konuda gerçekten bilinçlenmeye ihtiyacı var. Bilgisizlik ya da edinilmiş yanlış bilgiler önyargıları yaratmakta. Önyargılarımız, onları anlamamız engellemekte. Geleceğin psikolojik danışmanları olarak bizlere toplumu eğitmek, önyargısız bireyler yetiştirmek adına önemli görevler düşüyor (Ö 1).”

“Burada psikolojik danışmanlar olarak bize okullarda özellikle ergenlik dönemindeki çocuklarla çalışırsak çok iş düşüyor ve onlara cinsel sağlık eğitimini yeterli bir şekilde vermemiz gerekiyor. LGBT bireylerin de toplumdaki her birey gibi olduğunu okullarda öğrencilere, öğretmenlere ve idarecilere anlatmamız gerekiyor. Toplumdaki insanlara LGBT bireyleri dışlamamaları gerektiğini öğretmemiz gerekiyor (Ö 5).”

Sonuç olarak izlemiş oldukları film ile öğrencilerin cinsel yönelim konusunda önyargılarını ve bilgi eksikliklerini fark ettiği ve yeni bilgiler edindiği, aileler ile empati kurduğu, kişisel, toplumsal ve mesleki çeşitli sorgulamalar yaptığı ve kazanımlar elde ettiği görülmüştür.

Tartışma

Bu çalışmada Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans öğrencilerine Türkiye’de farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşadıklarına odaklanan “Benim Çocuğum” filmi izlettirilmiştir. Öğrencilerin filme ilişkin tepkileri incelenmiştir. Araştırmanın bulguları “Benim Çocuğum” filminin öğrencileri oldukça etkilediğini, öğrencilerin birçok konuda sorgulamalar yapmalarına, farkındalık

kazanmalarına, empati kurmalarına, farklı cinsel yönelimler hakkında bilgi edinmelerine olanak sağladığını ve sosyal adalet, hak savunuculuğu gibi psikolojik danışmanların sahip olması gereken yeterlikler hakkında duyarlılık oluşturduğunu göstermiştir.

Bu bulgular filmlerin çok kültürlülük ile ilgili konularda bir eğitim aracı olarak kullanıldığı çalışmalarla (Pinterit ve Atkinson, 1998; Villalba ve Redmond, 2008) paralellik göstermektedir. Benzer şekilde, Villalba ve Redmond (2008) da çalışmalarında kullandıkları Çarpışma (Crash) filminin öğrencilerin kişisel tutum, inanç ve önyargılarını sorgulamaları konusunda etkili olduğunu ve çok kültürlü yeterliklerin kazandırılmasına katkı sağladığını belirtmiştir.

Araştırmanın en temel bulgularından biri filmin duygusal açıdan psikolojik danışman adaylarını oldukça etkilemiş olmasıdır. “Benim Çocuğum” filmi öğrencilerde duygusal tepki ortaya çıkarmış ve kendilerinden farklı bireylerle empati kurmalarına olanak sağlamıştır. Psikolojik danışman adayları ailelerle empati kurmuş ve kendilerini onların yerine koymuştur. Araştırmanın bulguları Pinterits ve Atkinson’ın (1998) filmlerin farklı azınlık gruplarının deneyimleri ile ilgili duyarlılığı ciddi şekilde arttırdığına dair görüşünü de destekler niteliktedir. Bulgular öğrencilerin önyargıları ile yüzleştiklerini, farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşadıkları zorlukları gördüklerini, toplumsal sorgulamalar içine girdiklerini, yaşananlarda toplumun etkisini irdelediklerini göstermiştir.

Sosyal adalete bağlılık üzerine oluşturduğu modelinde Buckey (1998, akt. Vera ve Speight, 2003) ilk olarak öğrencilerin adaletsizlik karşısında duyarlılık kazanmalarını gerektiğinin altını çizmiştir. Ancak modele göre adaletsizliğin farkında olmak ve sadece mağdur kişilere acımak yeterli değildir. Buckey öğrencilerin yaşanan acıların, üzüntülerin sebeplerini öğrenmeleri ve etkili müdahalelerde bulunabilmeleri için beceriler edinmesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Araştırmanın bulguları bir bütün olarak ele alındığında öğrencilerin farklı cinsel yönelime sahip bireylerin yaşadıkları sorunlara yönelik duyarlılık geliştirdiği, ailelerle empati kurdukları, kendilerini sorguladıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra öğrencilerin yapmış oldukları toplumsal sorgulamalar ile yaşanan acıların, üzüntülerin sebeplerini irdeledikleri ve etkili yardım sunmak için eğitimin önemini fark ettikleri, toplumu bilinçlendirme konusunda rol ve sorumluluklar üstlenmede istekli oldukları bulunmuştur.

LGBT bireylerin yaşadıkları stres ağırlıklı olarak toplumsal normlar, eşitsizlik, önyargı ve ayrımcılık ile ilişkilidir. Toplumdaki bu eşitsizliği, ayrımcılığı, önyargıları dönüştürmede psikolojik danışmanların değişim ajanı olarak hizmet sunma sorumluluğu bulunmaktadır (Chen, Androsiglio ve Ng, 2010) ve çalışmada psikolojik danışman adaylarının bu

sorumluluğu üstlenmeye istekli olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmanın göze çarpan bir diğer bulgusu ise psikolojik danışman adaylarının bir kısmının cinsel yönelim konusunda bilgisiz, hatta bunun da ötesinde önyargılı olduklarını fark etmiş olmalarıdır. Ruh sağlığı uzmanlarının dahi kimi zaman eşcinsellere karşı önyargılı olabildiği (Lambadaİstanbul, 2006) kimi zaman ise bir mimik, bakış veya ses tonu ile önyargılarını yansıttıkları (Shelton ve Delgado-Romero, 2011) bilinmektedir. Rudolph (1988) psikolojik danışmaların hem psikolojik danışma mesleğinin olumlu duruşundan hem de toplumun önyargılı tutumundan etkilendiğini, her ne kadar kendilerinin olumlu ve açık bireyler olduklarına inansalar da toplumun heterosexist normlarından etkilendiğini öne sürmektedir. Bu çalışmada da psikolojik danışmanlar yapmış oldukları sorgulamalarda toplumun bakış açısının etkisi altında kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Psikolojik danışman adayları belli öğrenmelerle toplum içinde şekillenmiş kültürel ve sosyal kimlikleriyle psikolojik danışman eğitime başlamaktadır. Psikolojik danışma eğitimi ilk olarak psikolojik danışman adaylarına empati, koşulsuz kabul, saygı gibi terapötik koşulları kazandırmayı hedeflemektedir. Bu bağlamda eğitimin her evresinde psikolojik danışman adaylarını potansiyel önyargıları ile yüzleşme konusunda teşvik etmek gerekmektedir. Bu araştırma kapsamında Yakın İlişkiler dersinde cinsel yönelim, temel kavramlar, tarihte eşcinsellik, gey ve lezbiyen ilişkiler, biseksüellik, kimlik gelişim süreçleri, karşılaşılan sorunlar ve psikolojik danışma süreci hakkında teorik bilgi edinmek ve “Benim Çocuğum” filmini izlemek öğrencilerde ciddi sorgulamalara neden olmuş, farkındalık oluşturmuş ve

önyargıları üzerine gitme konusunda öğrencileri teşvik etmiştir.

Bu araştırma, psikolojik danışman eğitiminde filmlerin farkındalık kazandırmak amacıyla bir eğitim aracı olarak kullanımının işlevsel olacağına dair bulgular sunmuştur. Bunun ötesinde psikolojik danışma ilişkisi (Can Dostum, Sıradan İnsanlar), psikolojik danışmada etik ikilemler (Deney, İçimdeki Deniz), çok kültürlülük temaları (Dedemin İnsanları, Mutluluk), yas süreci (Oğul Odası, Kız Kardeşimin Hikayesi), bireysel farklılıklar ve aile dinamikleri (Babam ve Oğlum, Kramer ve Kramer) gibi birçok konunun öğretiminde filmlerden faydalanmak mümkündür (Kararımak ve Bugay, 2014). Bu bağlamda, psikolojik danışman eğitiminde film kullanımı gibi yaşantısal öğrenme etkinliklerinin daha fazla kullanılmasının, eğitimin etkililiğinin artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Son olarak, Keklik’in (2010) de belirtmiş olduğu gibi psikolojik danışmanın rolünü sadece psikolojik danışma odası veya içinde çalışılan kurumla sınırlandırmayıp, insan gelişimine ve iyi oluşuna etki eden bütün koşulları kapsayan bir bakış açısının psikolojik danışman adaylarına kazandırılması gerekmektedir. Psikolojik danışmanların içinde yaşadığı toplumda bireylerin yaşadıkları sorunlara karşı daha duyarlı olması, sorunların çözümünde aktif rol alması, her türlü ayrımcılık ve eşitsizliğe karşı durmaları gerekmektedir. Bu bağlamda psikolojik danışmada çok kültürlülük, sosyal adalet ve hak savunuculuğu kavramlarının lisans eğitiminde kendine yer edinmesi için bir an önce harekete geçilmesi önerilmektedir

Kaynaklar

- Alğan, T.C. ve Şensever, F.L. (2010). Ulusal basında nefret suçları: 10 yıl, 10 örnek. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği.
- ACA Advocacy Competencies (2003). Advocacy competencies. http://www.counseling.org/adresinden_ulaşılımıştır.
- Acar, T. ve Voltan-Acar, N. (2013). “Babam ve Oğlum” filmi’nin çok kuşaklı/kuşaklararası aile terapisi’nin temel kavramları açısından değerlendirilmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13, 37-53.
- American Psychological Association (2002). Guidelines on multicultural education, training, research, practice, and organizational change for psychologists. <http://www.apa.org/pi/multiculturalguidelines/homepage.html> adresinden alınmıştır
- American Psychological Association (2012). Guidelines for psychological practice with lesbian, gay, and bisexual clients. American Psychologist, 67, 10-42.
- Armstrong, S. A. ve Berg, R. C. (2005). Demonstrating group process using 12 Angry Men. The Journal for Specialists in Group Work, 30, 135-144. DOI: 10.1080/01933920590925986
- Avrupa Birliği Komisyonu (2014). Türkiye 2014 yılı ilerleme raporu. www.abgs.gov.tr/files/strateji/2014_ilerleme_raporu_tr.pdf adresinden alınmıştır.
- Balı, A. Ş. (2001). Çokkültürlülük ve sosyal adalet. Öteki ile barış içinde yaşamak. Konya: Çizgi Kitapevi Yayınları
- Bekiroğulları, Z. (2012). Perceptions of nonheterosexuality among future Muslim counseling psychologists. Social Behavior and Personality, 40(9), 1569-1584.
- Bektaş, D. Y. (2006). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve psikolojik danışman eğitimindeki yeri. Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 43-59.

- Caron, J. J. (2005). DSM at the movies: Use of media in clinical or educational settings. In G.R. Waltz & R.K. Yep (Eds.). *VISTAS: Compelling perspectives on counseling*, pp. 179-182. Alexandria: American Counseling Association. http://counselingoutfitters.com/vistas/vistas_2005_Auth.htm adresinden Kasım 2014 tarihinde alındı.
- Chen, E.C., Androsiglio ve Ng, N. (2010). Minority stress and health of lesbian, gay and bisexual individuals: A developmental-contextual perspective. In J. G. Ponterotto, J. M. Casas, L.A. Suzuki & C. H. Alexander (Eds.) *Handbook of multicultural counseling* (3rd Ed., p. 531-544). Thousand Oaks: Sage Publication.
- Constantantine, M. G., Miville, M. L. ve Kindaichi, M.M. (2008). Multicultural competence in counseling psychology practice and training. In S. D. Brown & R. W. Lent (Eds.) *Handbook of counseling psychology* (4th Ed., pp.141-158). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Çırakoğlu O. C. (2006). Perception of homosexuality among Turkish university students: The roles of labels, gender, and prior contact. *The Journal of Social Psychology*, 146(3), 293-305.
- Erdur-Baker, Ö. (2007). Psikolojik danışma ve kültürel faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 27, 109-122
- Gelbal, S., ve Duyan, V. (2006) Attitudes of university students toward lesbians and gay men in Turkey. *Sex Roles*, 55, 573-579.
- Gelgeç Bakacak, A. ve Öktem, P. (2014). Homosexuality in Turkey: Strategies for managing heterosexism. *Journal of Homosexuality*, 61, 817-846. DOI: 10.1080/00918369.2014.870453
- Gorman, M.A. (1998). Using dialogue journals to promote student learning in a multicultural teacher education course. *Remedial and Special Education*, 19, 32-46.
- Göregenli; M. (2010). Psikolojinin Kürt sorunu ile imtihanı. *Eleştirel Psikoloji Bülteni*, 4; 1-11.
- Higgins, J. A. ve Dermer, S. (2001). The use of film in marriage and family counselor education. *Counselor Education & Supervision*, 40, 182-192.
- Horzum, I. (2011). "Dövüş Kulübü" filminin ruhbilimsel çözümlemesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 25, 1-24.
- Kağnıcı, D. Y. (2011). Teaching multicultural counseling: An example from a Turkish counseling undergraduate program. *Eurasian Journal of Educational Research*, 44, 118-128.
- Kağnıcı, D. Y. (2013). Çok kültürlü psikolojik danışman eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarına yerleştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (40), 222-231.
- Kağnıcı, D.Y. (2014). Reflections of a multicultural counseling course: A qualitative study with counseling students and counselors. *Educational Sciences: Theory & Practice*. DOI: 10.12738/estp.2014.1.1965
- Kararımak, Ö. (2008). Çok kültürlülük, kültürel duyarlılık ve psikolojik danışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 532,115-126.
- Kararımak, Ö. ve Bugay, A. (2014). Psikolojik danışman eğitiminde yenilikçi bir yöntem: Sinema. V. PDR Uygulamaları Kongresi, 4-6 Aralık. Ankara.
- Keklik, İ. (2010). Psikolojik danışma alanının hak savunuculuğu bağlamında birey ötesi sorumlulukları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (33), 89-99
- Koç, Z. (2003). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı: Kuramsal bir açıklama. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-17.
- Lambdaistanbul Eşcinsel Sivil Toplum Girişimi. (2006). Ne yanlış ne de yalnızız! Bir alan araştırması: Eşcinsel ve biseksüellerin sorunları. İstanbul: Berdan Matbaacılık.
- Lee, C. C., (2007). Social justice: A moral imperative for counselors. *ACA Professional Counseling Digest*. Retrived November 2014, from www.counseling.org/docs/default-source/library-archives/professional-counselor-digest/acapcd-07.pdf?sfvrsn=4
- Lewis, J. ve Bradley, L. J. (2000). *Advocacy in counseling* (Eds). Greensboro: Caps Publication.
- Myers, J. E., Sweeney, T.J. ve White, V.E. (2002). Advocacy for counseling and counselors: A professional imperative. *Journal of Counseling & Development*, 80, 394-402.
- Peoples, K. ve Helsel, S. (2014). Bridging the gap between theory and practice with film: How to use fight club to teach existential counseling theory and techniques. *Merit Research Journal of Art, Social Science and Humanities*, 2(5), 65-69.
- Pinterits, E. J. ve Atkinson, D. R. (1998). The diversity video forum: An adjunct to diversity sensitivity training in the classroom. *Counselor Education and Supervision*, 37, 203-215.
- Priester, P. E., Jones, J. E., Jackson-Bailey, C. M., Jana-Masri, A., Jordan, E. X., ve Metz, A. J. (2008). An analysis of content and instructional strategies in multicultural counseling courses. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 36, 29-39.
- Rudolph, J. (1988). Counselors' attitudes toward homosexuality: A selective review of the literature. *Journal of Counseling & Development*, 67, 165-168
- Sakallı, N. (2002). The relationship between sexism and attitudes toward homosexuality: A sample of Turkish college students. *Journal of Homosexuality*, 42, 51-62.

- Sakallı, N. ve Uğurlu, O. (2001). Effects of social contact with homosexuals on heterosexual Turkish university students' attitudes toward homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 42, 53-62.
- Sakallı Uğurlu, N. (2006). Eşcinsellere ilişkin tutumlar: Türkiye'de yapılan görgül Çalışmalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9 (17), 53-69.
- Saraç, L. (2012). Attitudes of future physical education teachers in Turkey toward lesbians and gay men. *Psychological Reports: Sociocultural Issues in Psychology*, 111(3), 765-775. DOI 10.2466/11.06.21.
- Shelton, K. ve Delgado-Romero, E. A. (2011). Sexual orientation microaggressions: The experience of lesbian, gay, bisexual, and queer clients in psychotherapy. *Journal of Counseling Psychology*, 58, 210-221.
- Shepard, D. S. ve Brew, L. (2005). The family journal teaching theories of couples counseling: The use of popular movies. *The Family Journal*, 13, 406-415. DOI: 10.1177/1066480705278470.
- Şenol - Durak, E. ve Fışiloğlu H. (2007). Film analizi yöntemi ile Virginia Satir aile terapisi yaklaşımına bir bakış, *Türk Psikoloji Yazıları*, 10(20), 43-62.
- Türküler Aka, B. ve Gençöz, F. (2010). Sinematerapinin mükemmeliyetçilik ve mükemmeliyetçilikle ilgili şemalar üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 25 (65), 69-77
- Utaş Akhan, L. ve Ünsal Barlas, G. (2013). Study of health care providers and attitudes against homosexual, bisexual individuals. *International Journal of Human Sciences*, 10(1), 434-444.
- Ülker Tümlü, G. ve Voltan-Acar, N. (2014). "İssiz Adam" filminin gerçeklik terapisine dayalı incelenmesi. *İnsan ve İnsan*, 2, 62-73.
- Vera, E. M. ve Speight, S. L. (2003). Multicultural competence, social justice and counseling psychology: Expanding our roles. *The Counseling Psychologist*, 31, 253-272.
- Villalba, J. A. ve Redmond, R. E. (2008). Crash: Using a popular film as an experiential learning activity in a multicultural counseling course. *Counselor Education & Supervision*, 47, 264-276.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Warren, J. A., Stech, M., Douglas, K. I., ve Lambert, S. (2010). Enhancing case conceptualization through film: The addiction web. *Journal of Creativity in Mental Health*, 5, 228-242. DOI:10.1080/15401383.2010.507663.

Extended Summary

Examination Of Sexual Orientation In Counseling Education: “My Child Film”

Dilek Yelda KAĞNICI

Introduction

Multiculturalism has been an important concept for the professions working with individuals as education and counseling. Studies regarding multicultural counseling resulted in studies about social justice and advocacy in counseling. Social justice involves promoting access and equity to ensure full participation in the life of a society, particularly for those who have been systematically excluded on the basis of race/ethnicity, gender, age, physical or mental disability, education, sexual orientation, socioeconomic status, or other characteristics of background or group membership (Lee, 2007). The advocacy which is accepted as an important counselor role is defined as the act of speaking up or taking action to make environmental changes on behalf of clients (Lewis & Bradley, 2000). Sexual orientation is an issue that is studied within these concepts and special competencies have been accepted by American

Psychological Association (APA, 2003) to work effectively with LGBT individuals. In Turkey studies about diverse cultural groups are very limited and studies regarding sexual orientation are mainly about the attitudes towards homosexuality in Turkey (Bekiroğulları, 2012; Çırakoğlu, 2006; Gelbal & Duyan, 2006; Sakallı, 2002; Sakallı & Uğurlu, 2002). It is a fact that LGBT individuals in Turkey experience serious problems (European Community Commission, 2014; Lambadaİstanbul, 2006). Therefore it seems very important that counselor candidates should be trained about sexual orientation issues during their bachelor education. Since films are used an experiential learning tool in counseling education (Acar & Voltan-Acar, 2013; Armstrong ve Berg, 2005; Higgins & Dermer, 2001; Peoples & Helsel, 2014; Pinterit ve Atkinson, 1998; Shepard & Brew, 2005; Ülker Tümlü & Voltan Acar, 2014; Villalba ve Redmond, 2008), in the present study “My Child” film that focuses on experiences of individuals who have different sexual orientations in Turkey from their parents’ point of view was showed to guidance and counseling students. Later students’ reactions about the film were investigated.

Design of the Study

Phenomenological research design was used in the present study. A phenomenological research study is a study that attempts to understand people’s perceptions, perspectives and understandings of a particular situation (or phenomenon) (Yıldırım & Şimşek, 2013). The phenomenon examined in the present study was sexual orientation.

Participants

The participants of the study were 56 third gradate counseling students attending to Close Relationships course in a large university located in western Turkey. Of the 56 students, 46 were female and 10 were male.

Measures

The data was collected by students’ reflection papers that are commonly used in psychology courses on multiculturalism. As Gorman (1998) indicated, reaction papers provide opportunity for students to express their personal experiences and beliefs and enhance self-knowledge. Therefore, in the present study, the data was collected by students’ reflection papers. In this manner, students were asked to write reflection paper after the film. The reflection paper was structured as follows: “The feelings and thoughts of students about the film students as “an individual” and “as a counselor candidate”.

Data Analysis

In order to analyze the data, content analysis was used. Qualitative data set was created by combining participants’ reflection papers. The data set was continuously read by the researcher and during these readings a draft coding list was formed. By this draft coding list, qualitative data was coded. During draft coding, possible themes were created. After defining certain themes and the codes under these themes, the researcher conducted a new coding based on theme-code relationship. Then, another researcher with Ph.D. degree coded qualitative data. Coding process was completed when the researchers came together and discussed their codes, themes and the possible conflicts.

Results

Content analysis results of the study indicated six main themes; a) awareness, b) empathy, c) knowledge, d) gain, e) query and f) advocacy. It was found that students were affected from the film. The film provided opportunity to query, brought awareness and empathy about various issues, provided information about sexual orientation and brought sensitivity regarding social justice and advocacy in counseling.

Discussion

The findings of the study were parallel with the finding of studies regarding multicultural issues (Pinterit & Atkinson, 1998; Villalba & Redmond, 2008). As in Villalba and Redmond's (2008) study, the film used in the present study helped students to query their personal attitudes and bias. As Pinterits and Atkinson (1998) underlined, the film helped students

to reflect their emotional reactions and empathize with diverse individuals. As an important finding, counseling students realized their biases about sexual orientation. Through counseling education, students are trained to confront with their biases, learn concepts as empathy, unconditional positive regard and related competencies. In the present study, using film as an experiential tool was found effective to reveal students' biases. Film in counseling education can also be used as an effective tool for various topics such as counseling relationship, family dynamics, grief, and counseling therapies (Karairmak & Bugay, 2014). As the final remark, since social justice and advocacy are important roles of counselors in this century, issues related with these concepts should be studied in guidance and counseling undergraduate programs.